

Redaktör: Margareta Gandy, debatt@di.se (hela texten i meddelandet, ej endast bilaga) Telefon 08-736 56 87 Fax 08-736 58 15

EU har agerat krishanterare runt om i världen, men kunde inte hjälpa sina egna medborgare. Att de kan drabbas utanför det egna territoriet hade man inte tänkt på. I fredags träffades nu EU:s utrikesministrar för att diskutera hur EU kan stärka sin förmåga att bistå medborgare utanför unionens gränser. Men EU-samarbetet får inte utvecklas på bekostnad av, eller isolerat från, nationella system; det måste föregås av grundlig analys, betonar Helén Jarlsvik, analytiker vid FOI, Totalförsvarets forskningsinstitut.

Därför stod EU handfallet inför Asien-katastrofen

EU var påfallande passivt när svenskar och andra européer drabbades av över- svämmningskatastrofen i Asien. Den politiska solidaritet och de praktiska arrangemang som finns för att medlemsländerna ska kunna bistå varandra i kris utnyttjades inte.

I dagsläget är EU:s krisberedskapssystem inte dimensionerat för att bistå EU-medborgare utanför unionens gränser. I diskussioner om hur detta ska kunna åstadkommas är det angeläget att först analysera på vilket sätt EU kan utgöra ett mervärde.

EU har agerat krishanterare i otaliga konflikter och naturkatastrofer runt om i världen till stöd för andra länder och deras medborgare. Militära och polisiära fredsfrämjande insatser, medlingsinsatser och ekonomiskt stöd till humanitära hjälpinsatser är några verktyg som står till unionens förfogande. När medlemsländernas egna medborgare nyligen drabbades av den största katastrofen under modern tid, var EU:s insats emellertid blygsam.

EU gav angeläget ekonomiskt stöd till FN och andra humanitära hjälporganisationer för att stödja befolkningen i de drabbade områdena.

Ingen samordnad EU-insats genomfördes emellertid till stöd för den egna befolkningen.

I fredags träffades EU:s utrikesministrar för att diskutera hur EU kan stärka sin förmåga att gemensamt hantera gränsöverskridande kriser.

Politisk solidaritet medlemsländerna emellan finns redan i viss utsträckning. EU:s nya konstitution innehåller en så kallad solidaritetsklausul som går ut på att medlemsländerna lovar att bistå varandra, om ett land skulle drabbas av en terrorattacker eller en naturkatastrof.

Efter terrorattacker i Madrid antog EU:s medlemsländer en deklaration där vissa delar av solidaritetsklausulen görs gällande, men bara vid terrorattacker. Klausulen förutsätter också att katastrofen inträffar på medlemsländernas territorium.

Att befolkningen kan drabbas utanför det egna territoriet är ett scenario som inte har tagits med i beräkningen.

Praktiska arrangemang för att kunna bistå varandra i kris finns också. I kommissionens generaldirektorat för miljö, där räddningstjänstfrågor hanteras, finns en lägescentral med uppgift att ta emot och förmedla information om inträffade katastrofer.

Lägescentralen ska också förmedla resurser medlemsländerna emellan på begäran av det land som drabbas av en katastrof. Inte heller denna samordningsmekanism är emellertid dimensionerad för en katastrof av den dignitet som inträffade i Asien.

Det saknas rutiner för att sprida information om katastrofer som inträffar utanför EU:s gränser.

Om så sker är det mer att betrakta som en lyckosam slump.

I samordningsmekanismen råder det också brist på sådana resurser som visade

FOTO: CLAES LÖFGREN

BEGRÄNSAT. Ännu så länge har EU små resurser att hjälpa till i det akuta skedet av en kris som den flodvågen orsakade. (På bilden EU-kommissionen i Bryssel.)

sig vara mest eftertraktade i Asienkrisen, nämligen transportresurser. Dessutom har inte alla ledningsprinciper klarats ut och övats.

Grundprincipen i dag är att det land som begär hjälp också utövar myndighetsutövning och samordnar de resurser som ställs till landets förfogande i katastrofområdet. När katastrofen inträffar utanför EU:s gränser, måste således kontakter med regeringen i det aktuella landet etableras. Det räcker inte att den interna EU-samordningen är god.

Dessa problem måste lösas för att EU:s krisberedskapssystem ska kunna bistå medborgare utanför unionens gränser. Det är också angeläget att klara ut i vilket politik-

Det saknas rutiner för att sprida information om katastrofer som inträffar utanför EU:s gränser.

område som förmågan ska skapas. I räddningstjänst-samarbetet där samordningsmekanismen finns eller i det säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet, där vissa militära transport- och evakueringsresurser finns?

Innan dessa och andra problem beaktas finns det också skäl att analysera på vilket sätt EU kan utgöra ett mervärde.

I ett inledande operativt skede, när åtgärder måste vidtas under stark tidspress, när det kan vara svårt nog att ens få till stånd ett samordnat agerande på den nationella arenan, är sannolikt EU:s mervärde relativt begränsat.

Multilateralt samarbete har naturligtvis

vissa självklara fördelar. En grupp av stater har större geografisk täckning än vad ett enskilt land har.

Internationella varningsystem är således att föredra framför renodlat nationella. En grupp av stater har också större ekonomisk potential än vad ett enskilt land har.

Internationella materielprojekt för att införskaffa dyra och sällan använda insatsresurser är således att föredra framför renodlat nationella.

Därtill kommer fördelarna med att inom EU:s ram samarbeta kring konsulära frågor och kring det nog så viktiga efterarbetet att identifiera omkomna. Ett svenskt identifieringsteam kan inte skilja ut svenskar som omkommit i en katastrof, utan måste samarbeta med andra europeiska team.

En svensk ambassad bör heller inte ignorera andra EU-medborgare i nöd, utan i stället bistå medlemsländer som kanske inte har en ambassad i området.

Kring dessa frågor ger således internationellt samarbete bättre effekt. Samtidigt är det viktigt att EU-samarbetet inte utvecklas på bekostnad av, eller isolerat från, Sveriges nationella krisberedskapssystem. Därför är det viktigt att nya eventuella initiativ i EU-samarbetet inte tas förhastat, utan att en grundlig analys görs.

Helén Jarlsvik
analytiker vid FOI,
Totalförsvarets
forskningsinstitut

DI
24 september
2004

Kom till skott med publik reservkraft

Utan publik elförsörjning upphör snabbt möjligheten att ringa – även mobilt. Internets "ryggradsnät" kanske fungerar – men vad hjälper det utan ström till datorer och modem. Tv-apparater och kabelnät fungerar inte, möjligen batteriradio.

Lösningen är inte nya informations-system utan att se till att den gemensamma faktorn, elförsörjningen, fungerar i kritiska lägen.

Den kablifiering av landsbygdsnäten som pågår ökar tillgängligheten på ordinarie elförsörjning för landsbygden, men betyder inte så mycket för kommunikationssystemen i stort.

Lokala bensin- eller dieseldrivna reservelverk kan förbättra situationen något, men det blir dyrt att utrusta alla telekom- och internetnoder och helst också de flesta användare med reservelverk. Underhålls-problemen blir enorma och distributionen av bränsle omöjlig.

Nu i stormen kunde man inte heller köra ut flyttbara reservelverk – vägarna var oframkomliga.

I tidigare artiklar har vi beskrivit hur publik reservkraft, realiserad som reservkraftöar, radikalt skulle minska sårbarheten i internetsamhället.

Denna reservkraft kan distribueras via ett separat elnät som kan byggas ekonomiskt då effektbehovet inte är stort, och då det oftast kan samförägas med optofiber- och telekomnät eller med den pågående landsbygds-kablifieringen.

Näten kan försörja telekom- och datautrustningar och nät samt andra verksamhetskritiska och viktiga funktioner som alarm, portar och lås, nödbelysning och rentav hissar och frysar.

Reservelverken kan också bidra med ett väsentligt effekttillskott då det vanliga elnätet blir överbelastat.

De blir billigare än stora, dyra anläggningar för avbrottsfri kraft (UPS) och egna reservelverk.

Publik reservkraft är en viktig del av lösningen för att minska sårbarheten i internetsamhället och för att skapa pålitliga kommunikationstjänster. Låt oss sätta i gång!

Torbjörn Johnson

it-konsult och styrelseledamot i UPN AB, Uninterruptible Power Networks

Christer Boije

ordförande i UPN AB

TIDIGARE INLÄGG

Reservkraft i separata lokala nät med egen kraftgenerering kan säkra prioriterade behov vid bortfall, och samtidigt ge tillskott vid tillfällig effektbrist, skrev **Åke Petterson**, tidigare särskild utredare i Sårbarhets- och säkerhetsutredningen, tillsammans med tre branschexperter, **Mats Brunell**, projekt- och affärsutvecklare, Brunell AB, samt **John Åkerlund**, VD, och **Christer Boije af Gennäs**, ordförande, Avbrottsfria Kraftnät UPN AB 24/9. Se även författarnas artikel den 3/10 2003.